

“SUN’IY INTELEKT OQIBATLARI UCHUN JAVOBGARLIK: ZAMONAVIY
YONDASHUVLAR VA HUQUQIY MASALALAR”

Xolmuxammedov Faxriddin Shoxruxbek o’g’li

Namangan davlat universiteti Yurisprudensiya Fakultet 1-kurs talabasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17602663>

Annotatsiya. Ushbu maqola orqali sun’iy intellekt chiqarishi mumkin noto’g’ri qarorlar yoki axborotlarning keltirib chiqaradigan huquqiy oqibatlar uchun kimning va nega javobgar bo’lishini qisqacha yoritib o’tamiz.

Kalit so’zlar: Amazon, Tesla, Toyoto, Bmw, Faxconn va Samsung, Deep Blue.

“LIABILITY FOR THE CONSEQUENCES OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE:
MODERN APPROACHES AND LEGAL ISSUES”

Annotation. This article will briefly explain who and why is responsible for the legal consequences of incorrect decisions or information that artificial intelligence may produce.

Keywords: Amazon, Tesla, Toyoto, Bmw, Faxconn va Samsung, Deep Blue.

“ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ЗА ПОСЛЕДСТВИЯ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА:
СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ И ПРАВОВЫЕ ВОПРОСЫ”

Аннотация. В этой статье кратко объясняется, кто и почему несет ответственность за правовые последствия неверных решений или информации, которые может выдавать искусственный интеллект.

Ключевые слова: Amazon, Tesla, Toyoto, Bmw, Faxconn va Samsung, Deep Blue.

Suniy intellekt tushuncha - Aql-idrok, odatda, inson psixikasining xususiyati sifatida tushuniladi, bu unga tashqaridan olingan ma'lumotlarni to'ri talqin qilish va yangi vaziyatlarga moslashish imkonini beradi. Insonning kognitiv qobiliyatlari yoki kognitiv funksiyalari bor - bu miyaning eng yuqori funksiyalari bo'lib, ular odamni tashqi dunyo bilan bog'laydi, bu sizga u haqida tasavvurga ega bo'lish va u bilan o'zaro munosabatda bo'lish imkonini beradi. Kognitiv qobiliyatlarga fikrlash, nutq, o'rganish, kosmosga yo'naltirish va boshqalar kiradi. Aql-idrok - kognitiv qobiliyatlarning namoyon bo'lishi.

Xozirda ko'plab **kompaniyalar, tashkilotlar, restarantlar** suniy intellektga bog'langan ko'plab robotlardan foydalanmoqda misol uchun **Amazon, Tesla, Toyoto, Bmw, Faxconn** va **Samsung** shu korxonalar suniy intellektga boglangan robotlardan foydalanmoqda va bularning ishlab chiqarish tezligi va aniqligi 40% ga oshgan. Va bularning huquqiy javobgarligini kim boyniga oladi degan masala xalqimizning baxslashuviga olib kelmoqda. Shuningdek bu baxslashuvlarga ko'plab odamlar turlicha javob bergan misol uchun European Commission – “AI Liability Directive” shunday javob bergan yani Agar robot yoki AI tizimi **dizayn, dastur yoki texnik nuqson** sababli zarar yetkazsa bunga ishlab chiqaruvchi javobgar boladi, Agar u robotdan **noto'g'ri foydalansa** yoki xavfsizlik qoidalarini buzsa, Egasi (foydalanuvchi, operator) javobgar boladi, Agar **algoritm noto'g'ri o'rgatilgan** bo'lsa yoki sun'iy intellekt noto'g'ri qaror chiqarsa bunga, Dasturchi yoki AI tizimini yaratgan shaxs javobgar boladi. Agar u AI robotlardan foyda olayotgan bo'lsa — u holda **javobgarlik ham o'sha foyda oluvchiga** yuklanadi.

Yurisprudensiyada bugungi kunda sun'iy intellektning to'rtta asosiy sub texnologiyalaridan biri keng qo'llaniladi - mashina tavsiyalari va qarorlarni qo'llab-quvvatlash

texnologiyasi. Ushbu kichik texnologiya mashinani o'rganish va bashoratli tahlillarga asoslangan katta ma'lumotlarni qayta ishlash usullaridan foydalangan holda. Masalan, sudyalarning qaror qabul qilish usullarini o'rganish va ehtimoliy natijalarni bashorat qilish orqali sudyalarning xatti-harakatlarini tahlil qilishni o'z ichiga olgan sud-tibbiy bashoratli tahlil. "Bu advokatlar yillar davomida norasmiy ravishda qilayotgan ish bo'lsa-da, sun'iy intellektning rivojlanishi ma'lumotlarga asoslangan tahlil qilish imkonini beradi.". Biz qaror qabul qilish uchun zarur bo'lgan ma'lumotlarda ilgari noma'lum yoki erishib bo'lmaydigan bilimlarni aniqlash usullari to'plami sifatida ma'lumotlarni qazib olish (Data Mining) haqida bormoqda. Ma'lumotlarni tahlil qilish yordamida sun'iy intellekt ma'lum bir sudya shunga o'xshash ishlarda da'vogarlar foydasiga qanchalik tez-tez qaror qabul qilishini, bu qarorni qabul qilish uchun qancha vaqt ketishini va hokazolarni hisoblashi mumkin. Yurisprudensiyada bashoratli tahlilning tarqalishi advokatlarining rolini o'zgartirmoqda: agar ular ilgari ko'plab muntazam yuridik vazifalarni bajarishlari kerak bo'lsa, davom etayotgan avtomatlashtirish advokatlardan bu yukni olib tashlaydi va Oksford universiteti professori Richard Saskindning so'zlariga ko'ra, muqarrar ravishda advokatlik kasbidagi o'zgarishlarni keltirib chiqaradi. va advokatlar roliga. Bugungi kunga kelib mustaqil biznes filiali - Legal Tech tashkil etildi. Ushbu soha professional yuridik faoliyat uchun axborot texnologiyalari xizmatlariga ixtisoslashgan. Turli jarayonlarni avtomatlashtirish uchun xizmatlar ishlab chiqilmoqda. Legal Tech vositalari shunga o'xshash ishlar bo'yicha qarorlarni tahlil qilish orqali mavjud yurisprudensiya asosida sud jarayonining istiqbollari baholash imkoniyatini beradi. Yuqori ehtimollik bilan sud qarori qabul qilinishidan oldin bashorat qilinadi. Ajablanarlisi yo'q, bashoratli tahlillar sud amaliyoti mamlakatlarida eng tez tarqalmoqda. Bunday xizmatlarni taklif qiluvchi onlayn platformalarga LexisNexis, Premonition Analytics, Bloomberg Litigation Analytics va boshqalar kiradi.

Zaif sun'iy intellekt eng yaxshi yechimni tanlash uchun ma'lumotlarni qidirish kabi funktsiyalarni bajarishi mumkin, ammo insoniy his-tuyularga va onga ega emas, faqat oldindan belgilangan diapazonda ishlaydi. Biroq, bunday sun'iy intellekt tizimlari ma'lumotlarni qayta ishlash va vazifalarni insonga qaraganda ancha tezroq bajarishga qodir, shuning uchun ulardan foydalanish umumiy samaradorlik va hayot sifatini oshirish imkoniyatini beradi. Reaktiv tizim sun'iy intellektning eng oddiy turi sifatida vaziyatni idrok etadi va vaziyatdan tashqariga chiqmasdan unga javoban munosabat bildiradi. U xotirani shakllantirmaydi, ya'ni yechim chiqarishda o'tmish tajribasiga tayanmaydi. Bunday sun'iy intellektga misol sifatida **20-asr** oxirida shaxmat bo'yicha jahon chempioni **Garri Kasparovni** malub etgan mashhur **Deep Blue** kabi shaxmat kompyuterini keltirish mumkin. Strukturaviy jihatdan, **Deep Blue** ikki qismdan iborat edi: universal kompyuterda yaratilgan va birinchi bir necha shaxmat harakatlarini hisoblaydigan dasturiy qism va tizimda mavjud bo'lgan ma'lumotlarni qidirishni tezlashtiradigan va chuqurlashtiradigan maxsus shaxmat mikroprotessorlari ko'rinishidagi apparat qismi.

Kompyuter shaxmat harakatlari daraxti bo'yicha echimlarni qidirdi, ya'ni unga **20** kiritilgan ma'lumotlarga asoslanib, grossmeyster o'yinlari ma'lumotlar bazasiga asoslanib, kelajakdagi mumkin bo'lgan harakatlarni baholay olmadi.

Evolyuksiyaning keyingi bosqichi - cheklangan xotiraga ega sun'iy intellekt bo'lib, u allaqachon to'plangan ma'lumotni - olingan tajribani hisobga oladi va bu tajriba bilan dunyoning ilgari dasturlashtirilgan ko'rinishini to'ldiradi.

Shunday qilib, bunday tizim tajribani, ya'ni dastlab o'z dasturiga kiritilmagan ma'lumotlarni hisobga olgan holda o'z xatti-harakatlarini kelajak uchun tuzatadi. Bunday tizimning namunasi hali ham zaif sun'iy intellekt bo'lgan uchuvchisiz transport vositasidir.

Shunday qilib, zaif sun'iy intellekt ma'lumotlarni tahlil qilish va eng yaxshi echimni tanlashga qodir, bu vazifalarni odamga qaraganda tezroq bajaradi, lekin insoniy his-tuyular va ongga ega emas. Mavjud sun'iy intellekt tizimlarida intellektning rivojlanish darajasi ularga to'plangan ma'lumotlarni hisobga olish va olingan tajriba asosida o'z xatti-harakatlarini to'rilash imkonini beradi.

Sozimning oxirida ko'plab katta kompaniyalar, Suniy intellektga bog'langan robotlardan foydalanishini toxtashinisorab qolaman, chunki shu robotlar sabab millionlab odamlar ishsiz qolmoqda va buning natijasida axoli iqtisodiy inqirozga uchredi qoshimchasiga axoli ortasida tovlamachilik, og'irilik, firibgarlik xolati kopaya boshledi.

Xulosa

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki suniy intellektga boglangan jamiki robotlar, Agar ular odamlarga ziyon yetkazadigon bolsa, biz uni ishlab chiqargan va unga oz hohishicha buyruq bergan odamni yoki korxonani javobgarlika tortishimiz mumkin.

Foydanalilgan manbalar

1. European Commission – “AI Liability Directive”
2. “Sun'iy intellektni huquqiy tartibga solish”(I.A. FILIPOVA) Samarqand 2022.